

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 16.7.2008
KOM(2008) 400 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Viešieji pirkimai geresnei aplinkai užtikrinti

{SEK(2008) 2124}

{SEK(2008) 2125}

{SEK(2008) 2126}

TURINYS

1.	Įvadas	3
1.1.	Galima „žaliųjų“ viešųjų pirkimų nauda.....	3
1.2.	Bendroji politikos informacija	3
1.3.	Veikla Europos lygmeniu.....	4
1.4.	ŽVP įgyvendinimo kliūtys	5
2.	Uždaviniai	5
3.	Bendrasis požiūris į ŽVP	6
3.1.	Pirkimų proceso požiūriu	6
3.2.	Aplinkosaugos požiūriu	6
4.	Bendrieji ŽVP kriterijai.....	6
4.1.	Bendrųjų ŽVP kriterijų nustatymo procesas	6
4.2.	Prioritetiniai sektoriai.....	8
5.	ŽVP tikslai	9
5.1.	ŽVP tikslas pagal atnaujintą Tvariosios plėtros strategiją.....	9
5.2.	Konkretūs ŽVP tikslai įgyvendinant ES finansavimo mechanizmus	10
5.2.1.	Valstybės narės valdžios įstaigų vykdomi pirkimai naudojant ES lėšas.....	10
5.2.2.	Europos Komisijos vykdomi pirkimai	10
6.	Galimos privalomos priemonės.....	10
7.	Gairės	11
8.	ŽVP ir naujovės.....	11
9.	Privačiųjų pirkimų virtimas „žaliaisiais“	12
10.	ŽVP rodikliai – stebėseną ir lyginamoji analizė – laiko grafikas	11
11.	Išvada ir paskesni veiksmai.....	12

1. ĮVADAS

1.1. Galima „žaliųjų“ viešųjų pirkimų nauda

Kasmet Europos valstybių valdžios įstaigos išleidžia apie 16 % ES bendrojo vidaus produkto pirkdamos prekes, pvz., biuro įrangą, statybines dalis ir transporto priemones; paslaugas, pvz., pastatų priežiūros, transporto, valymo ir viešojo maitinimo paslaugas ir darbus¹. Viešieji pirkimai gali suformuoti gamybos ir vartojimo tendencijas, o didelė „žalesnių“ prekių paklausa valdžios įstaigose sukurs arba išplės mažiau aplinkai kenkiančių produktų ir paslaugų rinkas. Taip ir bendrovės bus skatinamos kurti aplinkosaugines technologijas².

Tausėnis gamtos išteklių ir žaliavų naudojimas naudingas aplinkai ir visai ekonomikai, atsiranda galimybių besirandančioms „žaliosioms“ ekonomikoms³. Tokie pokyčiai taip pat galėtų padidinti Europos pramonės konkurencingumą, nes būtų skatinamos aplinkosauginių technologijų srities naujovės, kuri pripažinta kaip sparčiai augantis sektorius, ir jame Europa jau pirmauja pasaulyje. Tyrimais įrodyta, kad ekonomiškų „žaliųjų“ viešųjų pirkimų (ŽVP) potencialas yra didelis, ypač sektoriuose, kuriuose „žalieji“ produktai nėra brangesni už jų „nežaliosius“ atitikmenis (atsižvelgiant į viso produkto būvio ciklo sąnaudas)⁴. Kadangi „žalesnės“ prekės vertinamos atsižvelgiant į jų būvio ciklą, ŽVP turės įtakos visai tiekimo grandinei ir paskatins taikyti „žaliosius“ standartus privačiuosiuose pirkimuose.

1.2. Bendroji informacija apie politiką

Vis dažniau pripažįstamas ŽVP kaip politikos priemonės potencialas ir pastaraisiais metais vis labiau pasiryžtama šią priemonę taikyti nacionaliniu, ES ir tarptautiniu politikos lygmeniu. 2002 m. EBPO priėmė rekomendaciją dėl „žaliųjų“ viešųjų pirkimų. Po pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimo Johanesburge tvariosios plėtros klausimais (2002 m. rugsėjo mėn.) buvo sukurta Marakešo darbo grupė tausiųjų viešųjų pirkimų klausimams spręsti, kurios tikslas yra skleisti tausiųjų („žaliųjų“) viešųjų pirkimų praktiką. Tausiųjų viešųjų pirkimų politika pradėta įgyvendinti daugelyje EBPO šalių (JAV, Japonijoje, Kanadoje, Australijoje ir Pietų Korėjoje) bei sparčiai besivystančiose šalyse (pvz., Kinijoje, Tailande ir Filipinuose).

Europos Sąjungoje į ŽVP potencialą pirmą kartą atkreiptas dėmesys 2003 m. Komisijos komunikate dėl integruotos produktų politikos, kuriame valstybėms narėms buvo rekomenduota iki 2006 m. pabaigos parengti nacionalinius ŽVP veiksmų planus. Naujuose Europos viešųjų pirkimų teisės aktuose⁵ paaiškinta, kaip viešieji pirkėjai gali atsižvelgti į aplinkosaugos klausimus vykdydami pirkimų konkursus. Neseniai atnaujintoje ES tvariosios plėtros strategijoje (2006 m. birželio mėn.) nustatytas politikos uždavinys iki 2010 m.

¹ Svarbu pažymėti, kad daugeliui valdžios įstaigų, statybos ir rekonstravimo darbai bei pastatų išlaikymo sąnaudos sudaro didžiausią metinių išlaidų dalį, kartais daugiau kaip 50 %.

² Aplinkosauginė technologija – tai bet kokia technologija, kurios paskirtis yra išvengti poveikio aplinkai arba jį sumažinti bet kuriuo produktų būvio ciklo etapu ar veiklos etapu.

³ JTAP 2008 m. metinė ataskaita

⁴ <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=528&ArticleID=5748&l=en>.

⁵ Būvio ciklo sąnaudos turėtų aprėpti pirkimo kainą ir su tuo susijusias sąnaudas (pristatymo, montavimo, pridavimo naudoti...), naudojimo sąnaudas (įskaitant elektrą, atsargines dalis, techninę priežiūrą) ir naudojimo pabaigos sąnaudas, pvz., išmontavimo, išvežimo ir utilizavimo sąnaudas.

⁵ 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo ir 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo.

užtikrinti, kad vidutiniai ES „žaliųjų“ viešųjų pirkimų rodikliai atitiktų 2006 m. geriausiai pasirodžiusių valstybių narių rodiklius.

Šis komunikatas yra tausaus vartojimo ir gamybos bei tausios pramonės politikos veiksmų (angl. SCP/SIP) plano, kuriuo sukurta integruoto įvairių priemonių taikymo sistema siekiant gerinti produktus energijos vartojimo ir aplinkos tausojimo požiūriu, dalis.

1.3. Veikla Europos lygmeniu

Pagrindinė ŽVP idėja yra pagrįsta aiškiais ir ambicingais produktų ir paslaugų aplinkosauginio veiksmingumo kriterijais. Sukurti ŽVP nacionaliniai kriterijai ir nacionaliniai taikymo būdai. Tačiau didėjant ŽVP naudojimui valstybių narių taikomi kriterijai turėtų būti suderinami tarpusavyje, kad nebūtų iškreipta bendroji rinka ir nemažėtų ES konkurencija. Jei būtų parengti vienodi kriterijai, labai sumažėtų ūkio subjektų ir ŽVP įgyvendinančių viešojo administravimo įstaigų administracinė našta. Bendri ŽVP kriterijai būtų ypač naudingi daugiau nei vienoje valstybėje narėje veikiančioms bendrovėms ir MVĮ (kurių galimybės dalyvauti skirtingose pirkimo procedūrose yra ribotos).

Europos lygiu aplinkosaugos kriterijų yra – pavyzdžiui, pagal ES ekologinio ženklo sistemą⁶; „Energy Star“ reglamentą⁷; direktyvą, nustatančią ekologinio projektavimo reikalavimų energiją vartojantiems gaminiams nustatymo sistemą⁸. Kai kuriuose neseniai pateiktuose pasiūlymuose taip pat siekiama nustatyti kriterijus, kurie būtų naudingi ŽVP, pavyzdžiui, pasiūlyme peržiūrėti direktyvą, nustatančią ekologinio projektavimo reikalavimų energiją vartojantiems gaminiams nustatymo sistemą, kuriame numatoma nustatyti ir mažiausius reikalavimus, ir pažangiuosius veiksmingumo etalonus, taip pat direktyvos dėl skatinimo naudoti įteisintą teršalų kiekį išmetančias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones⁹ pasiūlyme, kuriame nustatyta suderinta išmetamų teršalų ir kuro suvartojimo eksploatacinės trukmės sąnaudų apskaičiavimo metodika, ir direktyvos dėl skatinimo naudoti energiją iš atsinaujinančių šaltinių¹⁰ pasiūlymas, į kurį įtraukti biologinio kuro ir skystųjų bioproduktų tvarumo kriterijai, o vėliau, galbūt, bus išdėstyti biomasės, įskaitant miškų biomasę, tvarumo kriterijai.

Svarbiausi tausaus vartojimo ir gamybos ir tausios pramonės politikos veiksmų plano elementai yra išsamesnių aplinkosauginio veiksmingumo kriterijų sukūrimas ir nustatymas, taip pat jų sąveika bei galimas naudojimas vykdant ŽVP. Veiksmų planu ypač siekiama

⁶ 2000 m. liepos 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1980/2000 dėl pakeistos Bendrijos ekologinio ženklo suteikimo sistemos, šiuo metu peržiūrimas.

⁷ 2008 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 106/2008 dėl Bendrijos raštinės įrangos energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo programos. Nors „Energy Star“ yra neprivalomas ženklas, reglamente nustatoma, kad pagrindiniai reikalavimai yra privalomi centrinės valdžios įstaigoms ir Bendrijos institucijoms sudarant viešųjų pirkimų sutartis, kurioms taikomos viešųjų pirkimų direktyvos.

⁸ 2005 m. liepos 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/32/EB, nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų energiją vartojantiems gaminiams nustatymo sistemą.

⁹ COM (2007)817 galutinis, 2007 12 19; pasiūlymu būtų nustatyta suderinta transporto priemonių išmetamų teršalų ir kuro suvartojimo (išorinių sąnaudų) eksploatacinės trukmės sąnaudų apskaičiavimo metodika ir iš perkančiųjų organizacijų ir viešojo transporto operatorių būtų reikalaujama naudoti šią metodiką apskaičiuojant visą transporto priemonės kainą, kai priimamas sprendimas dėl pirkimo; http://ec.europa.eu/transport/clean/index_en.htm

¹⁰ COM (2008) 19 galutinis; 2008 1 23; pasiūlyme pateikti biologinio kuro ir skystųjų bioproduktų tvarumo kriterijai ir numatyta, kad Komisija turėtų pateikti ataskaitą apie biomasės, išskyrus biokurą ir biologinius kysčius, naudojimo energijai tvarios sistemos reikalavimus ne vėliau kaip iki 2010 m. gruodžio 31 d.

sukurti dinamišką sistemą siekiant didinti produktų energetinį ir aplinkosauginį veiksmingumą bei skatinti vartotojus jais naudotis. Čia taip pat bus sukurti ambicingi standartai visoje rinkoje užtikrinant, kad produktai būtų tobulinamo sistemingai taikant skatinimo priemones bei naujoves ir užtikrinant, kad ši politika būtų pagrįsta paklausa. Viešiesiems pirkimams aktualūs elementai bus išsamiai aptarti toliau.

1.4. ŽVP diegimo kliūtys

Šiuo metu išnaudojamas ne visas ŽVP potencialas. 2008 m. pradžioje tik 14 valstybių narių buvo patvirtinusios nacionalinius veiksmų planus (dar dvylika valstybių narių dabar kuria planą arba strategiją)¹¹. Svarbiausios kliūtys, dėl kurių nedaug valstybių narių įgyvendina ŽVP:

- trūksta nustatytų produktų ir (arba) paslaugų aplinkosauginio veiksmingumo kriterijų, o jei jie yra, dažnai yra nepakankamos jų skelbimo priemonės, pvz., duomenų bazės;
- nepakankama informacija apie produktų sąnaudas visą būvio ciklą ir santykinę aplinką tausojančių produktų ir (arba) paslaugų sąnaudas;
- trūksta informacijos apie aplinką tausojančių produktų ir paslaugų pranašumus;
- neaiškios teisinės galimybės įtraukti aplinkosaugos kriterijus į viešųjų pirkimų konkurso dokumentus;
- nepakanka politinės paramos ir dėl to skiriama per mažai išteklių ŽVP įgyvendinti ir (arba) propaguoti (ypač reikalingas geresnis mokymas);
- nepakankamai koordinuotas regionų ir vietos valdžios įstaigų keitimasis gerąja patirtimi ir informacija.

2. UŽDAVINIAI

Bendras šio komunikato uždavinys – nustatyti gaires, kaip sumažinti viešojo sektoriaus vartojimo poveikį aplinkai ir kaip „žaliaisiais“ viešaisiais pirkimais paskatinti aplinkosauginių technologijų ir aplinką tausojančių produktų bei paslaugų srities naujoves.

Šie konkretūs komunikato uždaviniai yra skirti naikinti 1.4 skirsnyje nurodytas ŽVP diegimo kliūtis:

- bendrųjų ŽVP kriterijų nustatymo procesas;
- informacija apie produktų tarnavimo laiko sąnaudas;
- teisinės ir naudojimo gairės;
- politinė parama nustatant su rodikliais susietą politinį tikslą ir paskesnė stebėseną.

¹¹ Išsamią informaciją apie dabartinę padėtį ir nacionalinių ŽVP planų turinį galima rasti ŽVP interneto svetainėje http://ec.europa.eu/environment/ŽVP/national_ŽVP_strategies_en.htm.

3. BENDRASIS POŽIŪRIS Į ŽVP

3.1. Pirkimų proceso požiūriu

Viešieji pirkimai iš esmės yra procesas, ir todėl šiame komunikate ŽVP apibrėžiami kaip:

„...procesas, kai valdžios institucijos siekia pirkti prekių, paslaugų ir darbų, per visą būvio ciklą darančių mažesnę poveikį aplinkai, palyginti su tokios pat paskirties prekėmis, paslaugomis ir darbais, kurie įprastai būtų perkami“.

Komunikatu siekiama aprėpti visas viešųjų pirkimų procedūras apimant daugiau negu Europos viešųjų pirkimų direktyvų nustatytos ribos. Visais atvejais aplinkosaugos specifikacijas, atrankos ir laimėtojo nustatymo kriterijus bei sutarčių sąlygas reikėtų formuluoti taip, kad jie visiškai atitiktų ES viešųjų pirkimų ir visus kitus ES ir nacionalinius teisės aktus.

3.2. Aplinkosaugos požiūriu

Į procesą orientuotos ŽVP apibrėžties nepakanka objektyviai lyginamajai analizei atlikti ir tikslams nustatyti – juos reikia sieti su aiškių ŽVP kriterijų atitiktimi. Jau yra nustatyti bendrieji ŽVP kriterijai tam tikroms produktų ir paslaugų grupėms, kurių pavyzdžius galima rasti prie šio komunikato pridedamame darbiniam dokumente. Kaip paaiškinta 4.1 skirsnyje, dabar Komisija siūlo formalizuoti šį procesą, kad būtų patvirtinti jau nustatyti kriterijai ir glaudžiai bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis bei suinteresuotais šalimis būtų nustatyta daugiau bendrųjų ŽVP kriterijų kitoms produktų grupėms. Bendrieji ŽVP kriterijai padeda išvengti rinkos iškreipimo ir konkurencijos mažėjimo, kuriuos galėtų paskatinti skirtingi nacionaliniai ŽVP kriterijai.

Norint, kad pirkimų procedūra būtų laikoma „žalioja“, ŽVP kriterijai turėtų būti suformuluoti kaip minimalūs techniniai reikalavimai, kuriuos turi atitikti visi pasiūlymai. Kai kuriuos bendruosius ŽVP kriterijus taip pat galima suformuluoti kaip konkurso laimėtojo nustatymo, atsižvelgiant į aplinkosaugos aspektus, kriterijus siekiant padidinti aplinkosauginį veiksmingumą nedarant jo privalomu ir taip neužkertant kelio į rinką produktams, neatitinkantiems siūlomo veiksmingumo lygio. Tačiau suteikus laimėtojo nustatymo kriterijams reikšmingą svorį, tai gali būti svarbus ženklas rinkai. Atsižvelgiant į produkto tipą ir kitų, su aplinkosauga nesiejamų laimėtojo nustatymo kriterijų skaičių ir svarbą, 15 % ar didesnę svorį galima laikyti „reikšmingu“.

4. BENDRIEJI ŽVP KRITERIJAI

4.1. Bendrųjų ŽVP kriterijų nustatymo procesas

Neseniai parengtame „žaliųjų“ viešųjų pirkimų mokomosios medžiagos rinkinyje¹² nustatyti preliminarūs bendrieji ŽVP kriterijai. Sukurti kriterijai 10 sektorių, kurie yra laikomi tinkamiausiais ŽVP įgyvendinti, produktų ir paslaugų grupėms. Tam tikrais atvejais kriterijai parengti remiantis jau taikomais Europos ir nacionaliniais ekologinio ženklo kriterijais ir iš pramonės ir pilietinės visuomenės suinteresuotųjų šalių surinkta informacija. Sukurta ekspertų

¹² Mokymo medžiagą galima atsisiųsti iš http://ec.europa.eu/environment/ŽVP/toolkit_en.htm.

grupė, kurioje dirba ŽVP srityje aktyviai veikiantys valstybių narių atstovai ir kuri glaudžiai bendradarbiauja su Komisijos tarnybomis nustatant kriterijus.

Komisija siūlo formalizuoti šį konsultacijų procesą, kad būtų vykdoma daugiau ir geresnių „žaliųjų“ viešųjų pirkimų naudojantis bendraisiais ŽVP kriterijais ir taikant bendrąjį vertinimo metodą, grindžiamą atviro koordinavimo metodo principais. Taigi valstybių narių bus prašoma oficialiai patvirtinti jau sukurtus ŽVP kriterijus po to, kai juos patvirtins Komisijos tarnybos, ir po galutinių konsultacijų su valstybėmis narėmis bei pramonės ir pilietinės visuomenės suinteresuotosiomis šalimis, remiantis minimaliais konsultacijų standartais¹³. Valstybėms narėms oficialiai patvirtinus bendruosius ŽVP kriterijus, tai reikėtų, kad jie būtų įtraukti į nacionalinius veiksmų planus ir gaires dėl „žaliųjų“ viešųjų pirkimų, kurias parengė arba rengia valstybės narės atsižvelgdamos į 2003 m. komunikatą dėl integruotos produktų politikos.

Šis procesas bus kartojamas ateityje, ir Komisija toliau vadovaus nacionalinių ŽVP ekspertų grupei bei kurs ir teiks kitų produktų ir paslaugų grupių naujus ŽVP kriterijų projektus. Kriterijų projektai taip pat bus aptariami su pramonės ir pilietinės visuomenės suinteresuotosiomis šalimis. Kriterijų tvirtinimas vyks pagal griežtus konsultacijų standartus. Dirbant dėmesys bus sutelktas į sektorius, kurie laikomi tinkamiausiais ŽVP įgyvendinti (4.2 skirsnis).

Šiame procese bus visiškai atsižvelgiama į jau atliktą ir tebevykstantį darbą nustatant kriterijus pagal tausaus vartojimo politiką. Rengiant kriterijus bus remiamasi būvio ciklo samprata. Būsimų ŽVP kriterijų galimų šaltinių pavyzdžiai: ES ekologinio ženklo kriterijai, „Energy Star“ energijos vartojimo efektyvumo reikalavimai biuro įrangai; aplinkosauginio veiksmingumo etalonai, kurie bus sukurti įgyvendinant priemones pagal peržiūrėtą ekologinio projektavimo direktyvą; siūloma išorinių sąnaudų įtraukimo į vidines sąnaudas metodika pasiūlyme dėl direktyvos dėl švarių ir energiją tausojančių transporto priemonių skatinimo bei siūlomi biologinio kuro ir skystųjų bioproduktų tvarumo kriterijai pasiūlyme dėl direktyvos dėl energijos iš atsinaujinančių energijos šaltinių vartojimo skatinimo. Bus nustatomi tik tų produktų ir paslaugų bendrieji ŽVP kriterijai, kuriems (dar) netaikomi privalomieji ŽVP kriterijai¹⁴.

Nustatyti ŽVP kriterijai skirstomi į pagrindinius ir išsamius. Pagrindinių kriterijų paskirtis yra užtikrinti *paprastą* ŽVP taikymą sutelkiant dėmesį į svarbiausias produkto aplinkosauginio veiksmingumo sritis bei kuo labiau sumažinti bendrovių administracines sąnaudas. Į „išsamius“ ŽVP kriterijus įtraukta daugiau arba aukštesnio lygio aplinkosauginio veiksmingumo aspektų ir jais gali naudotis valdžios įstaigos, norinčios papildomai paremti aplinkosaugos ir naujovių diegimo tikslus. Kadangi pagrindiniai kriterijai sudaro išsamių kriterijų pagrindą, skirtumas tarp pagrindinių ir išsamių kriterijų parodys žaliųjų produktų aplinkosauginio veiksmingumo lygį ir galimybes juos įsigyti rinkoje, o kartu bus užtikrinama rinkų plėtra ta pačia kryptimi.

Jeigu tam pačiam produktui pagal Europos kriterijus numatyti skirtingi aplinkosauginio veiksmingumo lygiai, pagrindiniai ir išsamūs ŽVP kriterijai irgi rengiami atsižvelgiant į tai. Jeigu, pavyzdžiui, tam tikram produktui taikomi tiek „Energy Star“ energijos vartojimo

¹³ http://ec.europa.eu/civil_society/consultation_standards/index_en.htm

¹⁴ 6 skirsnyje kalbama apie būsimas privalomas ŽVP priemones, tarp kurių gali būti privalomų viešųjų pirkimų slenksčių nustatymas pagal peržiūrėtą (arba naują) ženklavimo direktyvą (žr. tausaus vartojimo ir gamybos veiksmų plano 2 skirsnio 3 punktą).

efektyvumo reikalavimai ir savanoriško Europos ekologinio ženklo kriterijai, „pagrindiniai“ ŽVP kriterijai būtų nustatomi remiantis „Energy Star“ reglamento energijos vartojimo efektyvumo reikalavimais, o išsamūs kriterijai būtų nustatomi remiantis ekologinio ženklo kriterijais. Turėdamos du kriterijų rinkinius valstybės narės ir perkančiosios organizacijos galės laipsniškai gerinti ŽVP ir bus duodamas signalas rinkai, kad reikia nuolat didinti produktų ir paslaugų aplinkosauginį veiksmingumą. Produktų grupėms, kurioms netaikomos jokie pirmiau minėti reglamentai ar sistemos ir taikoma tik Europos ekologinio ženklo sistema, nustatant bendruosius ŽVP kriterijus taip pat bus siekiama sukurti pagrindinius ir išsamius ŽVP kriterijus: pagrindiniai kriterijai būtų rengiami remiantis tais ekologinio ženklo kriterijais, kuriais atsižvelgiama į svarbiausią poveikį aplinkai ir kuriuos lengviausia atitikti, o išsamūs kriterijai apimtų papildomus ekologinio ženklo kriterijus, svarbius tam tikram produktui apibūdinti.

Srityse, kur Europos kriterijų nėra, ŽVP kriterijai būtų nustatomi remiantis nacionalinėmis ar kitomis aplinkosaugos kriterijų duomenų bazėmis ir būtų aptariami su pramonės ir pilietinės visuomenės suinteresuotosiomis šalimis.

Kriterijai nustatomi ir bus nustatomi taip, kad (viešųjų) pirkimų organizatoriams bei konkursų dalyviams būtų lengva juos suprasti ir kad juos būtų paprasta įtraukti į viešųjų pirkimų konkurso dokumentus užtikrinant visišką viešųjų pirkimų teisės aktų atitiktį. Jei tam tikros medžiagos (pvz., mediena) yra naudojamos keliuose prioritetiniuose laikomuose sektoriuose (mediena – statyboje, popieriaus gamyboje ir spausdinimo paslaugų sektoriuje, energetikos ir baldų pramonėje), bus kuriamas vienas suderintas kriterijų rinkinys. Jei toms pačioms reikmėms gali būti naudojamos kelių rūšių medžiagos, kriterijai bus nustatomi atsižvelgiant į galimybę naudoti, kur įmanoma, daugiau atsinaujinančių pakaitalų.

Pagrindiniais ŽVP kriterijais bus remiamasi nustatant tikslus ir atliekant lyginamąją analizę siekiant paskatinti jų taikymą visoje ES. Todėl vykdant stebėseną bus atsižvelgiama į pagrindinių ŽVP kriterijų atitiktį. Be to, pažangiausiose valstybėse narėse gali būti atliekamas išsamių kriterijų atitikties patikrinimas, kuriuo remiantis ateityje bus nustatomi nauji etalonai.

4.2. Prioritetiniai sektoriai

Komisija nustatė dešimt prioritetinių sektorių ŽVP vykdyti. Jie atrinkti remiantis sektoriaus potencialu siekiant gerinti aplinką, viešojo sektoriaus išlaidas; galimą poveikį pasiūlai; siekį rodyti pavyzdį vartotojams ir įmonėms; politinį jautrumą; svarbių ir lengvų taikyti kriterijų buvimą; buvimą rinkoje ir ekonominį efektyvumą.

Prioritetiniai sektoriai:

1. Statyba (įskaitant žaliavas, pvz., medieną, aliuminį, plieną, betoną, stiklą, taip pat statybos produktus, pvz., langus, sienų ir grindų dangas, šildymo ir kondicionavimo įrangą, pastatų naudojimo ir eksploatavimo pabaigos aspektus, remonto paslaugas, darbų sutarčių vykdymą vietoje).
2. Maistas ir viešojo maitinimo paslaugos.
3. Transportas ir transporto paslaugos¹⁵.

¹⁵ Nors direktyvos dėl skatinimo naudoti įteisintą teršalų kiekį išmetančias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones pasiūlyme nustatyta suderinta teršalų išmetimo ir kuro

4. Energetika (įskaitant elektrą, šildymą ir kondicionavimą naudojant atsinaujinančius energijos šaltinius).
5. Biuro įranga ir kompiuteriai.
6. Drabužiai, uniformos ir kiti tekstilės gaminiai.
7. Popierius ir spausdinimo paslaugos.
8. Baldai.
9. Valymo produktai ir paslaugos.
10. Sveikatos priežiūros įranga.

5. ŽVP TIKSLAI

5.1. ŽVP tikslas pagal atnaujintą Tvariosios plėtros strategiją

Atnaujintoje Tvariosios plėtros strategijoje nustatytas formalus ŽVP tikslas, kad iki 2010 m. vidutinis ŽVP lygis būtų toks, koks dabar (t. y. 2006 m.) yra pažangiausių valstybių narių lygis.

Kai kurios ŽVP srityje pirmaujančios valstybės narės yra nusistačiusios ambicingus ŽVP tikslus: Nyderlandų vyriausybė nustatė, kad iki 2010 m. ji turėtų įgyvendinti 100 % tausiųjų pirkimų tikslą. Austrijos vyriausybė nustatė įvairius tikslus, kurių iki 2010 m. turėtų būti pasiekta 5 produktų grupėse: IT – 95 %, elektros – 80 %, popieriaus – 30 %, valymo produktų – 95 %, transporto priemonių – 20 % pirkimų. Prancūzijoje iki 2010 m. 20 % kasmet centrinės valdžios atnaujinamo transporto priemonių parko turėtų sudaryti „švarios“ transporto priemonės, 20 % naujų statybų turėtų atitikti HQE¹⁶ standartus arba kitus jiems prilygstančius reikalavimus ir 50 % visų medienos produktų turėtų būti pagaminti iš teisėtai ir tvariai pagamintos medienos. JK Tvariųjų pirkimų veiksmų planas yra glaudžiai susijęs su tam tikrais vyriausybės įstaigų tvariosios veiklos tikslais, įskaitant tikslą iki 2012 m. nebedidinti įgyvendinti anglies dvideginio neutralizavimą ir sumažinti anglies dvideginio išmetimą 30 % iki 2020 m.

Neseniai atlikta ŽVP procesų studija ES valstybėse narėse aiškiai parodė Komisijai, koks yra ŽVP lygis šioje srityje pažangiausiose valstybėse narėse, kuriuo dabar bus remiamasi siekiant atnaujintoje Tvariosios plėtros strategijoje nustatyto tikslo. Todėl Komisija siūlo, kad iki 2010 m. 50 % visų pirkimų konkursų procedūrų turėtų būti „žalios“; šiuo atveju „žalios“ reiškia „atitinkančios patvirtintus bendruosius pagrindinius ŽVP kriterijus“, minėtus 4.1 skirsnyje. Tuose sektoriuose, kuriems yra nustatyti bendrieji pagrindiniai ŽVP kriterijai, tokią procentinę dalį turės sudaryti tiek „žaliųjų“ sutarčių skaičius, tiek pirkimų vertė.

suvartojimo sąnaudų eksploatavimo laikotarpiu apskaičiavimo metodika ir nurodyta, kad ši metodika turi būti naudojama vykdant viešuosius pirkimus po pereinamojo laikotarpio, vis dėlto tikslinga pasiūlyti ŽVP kriterijus transportui ir transporto paslaugoms, kurie būtų taikomi, kol nepradėta taikyti pasiūlyme numatyta naujoji darni metodika.

¹⁶ Prancūzijos statybos standartas, skirtas užtikrinti aplinkos apsaugos kokybę (pranc. *Haute Qualité Environnementale*).

Objektyviai palyginti padėtį valstybėse narėse ir pasiūlyti konkretesnius tikslus galima tik dėl tų produktų ir paslaugų grupių, kurioms yra nustatyti bendrieji ŽVP kriterijai. Šiuo metu Komisija kuria metodiką, kaip tiksliai apskaičiuoti ŽVP lygį. Ji bus orientuota į pagrindinių ŽVP kriterijų atitiktį ir bus paremta reprezentatyvios pirkimų konkursų procedūrų imties analize. Metodika bus diegiama pažangiausiose valstybėse narėse. 2010 m. tyrimas bus vėl atliktas visose ES valstybėse narėse. Todėl valstybėms narėms labai svarbu patvirtinti rengiamus bendruosius ŽVP kriterijus ir juos įtraukti į savo nacionalinius veiksmų planus ir „žaliųjų“ viešųjų pirkimų gaires. Bus tikrinama ir išsamių kriterijų atitiktis, bet tik pažangiausiose valstybėse narėse, siekiant įvertinti šių valstybių narių pažangą ir tai, kokius naujus tikslus galima nustatyti ateityje: didinti pagrindinius ŽVP kriterijus atitinkančių procedūrų tikslą ir (ar) nustatyti išsamių kriterijų atitikties tikslą.

5.2. Konkretūs ŽVP tikslai įgyvendinant ES finansavimo mechanizmus

5.2.1. Valstybės narės valdžios įstaigų vykdomi pirkimai naudojant ES lėšas

Kasmet išleidžiami milijardai eurų pagal ES Sanglaudos politiką, skirtą visos Europos regioninei plėtrai bei ekonominei ir socialinei sanglaudai. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu (kurio bendrasis biudžetas yra 308 mlrd. €) tvarioji plėtra dar kartą įtvirtinta kaip vienas svarbiausių Sanglaudos politikos principų¹⁷.

Yra nemažai kitų ES finansavimo programų, pvz., Septintoji bendroji programa (BP7), kurioje apjungtos ES mokslinių tyrimų iniciatyvos. Pagal ją numatyta, kad didžiausia suma, kurią Bendrija 2007–2013 m. gali skirti bendram finansavimui, yra 50 521 mln. EUR. Nors daugiausia šių pinigų bus panaudota su ŽVP nesusijusių mokslinių tyrimų veiklai finansuoti, projektų pridėtinės išlaidas (ne daugiau kaip 7 % skiriamos paramos) galima būtų panaudoti „žaliems“ tikslams.

Kai šias lėšas tiesiogiai išleidžia valdžios įstaigos vykdydamos pirkimų procedūras finansuojamiems projektams įgyvendinti, Komisijos nuomone, būtų paprasta įtraukti ŽVP principus. Konkrečiai nurodant, kokiose srityse įgyvendinant EB finansuojamus projektus valdžios įstaigoms ir kitiems EB finansavimo naudos gavėjams labai rekomenduojama naudoti ŽVP, būtų labai paskatinta taikyti ŽVP, nes tokie projektai sudaro didelę visų išlaidų viešiesiems pirkimams dalį. Tokia praktika valstybėse narėse, ypač tose, kur ŽVP taikymas nesiekia vidutinio lygio, paskatintų jas pasiekti 50 % ŽVP vykdant pirkimus tikslą.

5.2.2. Europos Komisijos vykdomi pirkimai

Europos Komisija į savo mokymus apie bendruosius viešuosius pirkimus laipsniškai įtrauks medžiagą apie ŽVP ir, kai bus tikslinga, vykdydama pirkimus laipsniškai naudos rekomenduojamus kriterijus, kurie buvo sukurti rengiant ŽVP mokymo medžiagą (7 skirsnis).

6. GALIMOS PRIVALOMOS PRIEMONĖS

Tausaus vartojimo ir gamybos bei tausios pramonės politikos veiksmų plane padaryta išvada, kad norint, jog būtų naudojami aplinką tausojantys produktai, reikia paskatos, tačiau kartu reikia vengti vidaus rinkos iškraipymo, kuris gali atsirasti, jei paskatos bus tik nacionalinės.

¹⁷ 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo, 17 straipsnis.

Todėl siūlomos šio veiksmų plano 2 skirsnio 3 punkte nurodytos privalomosios viešųjų pirkimų priemonės.

7. GAIRĖS

Komisija ketina atkreipti organizacijų ir valdžios institucijų dėmesį į jau sukurtas teises ir veiklos ŽVP gaires ir prireikus jas papildyti. Nors tai daugiausia skirta ŽVP politiką pageidaujantiems taikyti perkančiosioms organizacijoms, valstybės narės turėtų tai įtraukti į savo nacionalinę ŽVP politiką, nes tai palengvins jos įgyvendinimą. Gairės apima:

- ŽVP įgyvendinimo teisinės ir veiklos gaires, nes tam tikrų klausimų teisinis neapibrėžtumas vis dar laikomas darnaus ŽVP diegimo kliūtimi;
- efektyvesnių pirkimų praktiką, kuri parodytų, kad ŽVP yra rentabilus būdas įsigyti prekių ar paslaugų, ir taip paskatintų juos taikyti;
- ŽVP mokymo medžiagą. Yra parengta internetinė ŽVP mokymo medžiaga, skirta perkančiosioms organizacijoms, politikos formuotojams, vadovams ir konsultantams. Medžiagą patvirtins Komisijos tarnybos ir ji bus išversta į visas ES kalbas. Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis siekdama užtikrinti sklaidą visoje ES pasitelkdama visus turimus nacionalinio ir regioninio bendradarbiavimo forumus.

Išsami informacija apie gaires pateikta prie šio komunikato pridedamame darbiniam dokumente.

8. ŽVP IR NAUJOVĖS

ŽVP yra galinga naujovių skatinimo priemonė, raginanti bendroves kurti naujus labiau aplinką tausojančius produktus. Komisija bandys visiškai išnaudoti šį ŽVP potencialą vykdydama įvairius veiksmus:

- visoje ES platindama neseniai išleistą vadovą „Viešieji pirkimai vykdant mokslinius tyrimus ir diegiant naujoves“¹⁸ ir gaires perkančiosioms organizacijoms, įtrauktas į komunikatą dėl ikiprekybinių viešųjų pirkimų¹⁹;
- įsteigdama ES savanorišką sistemą, kurioje trečiosios šalys galėtų tikrinti, ar naujų technologijų veiksmingumas iš tiesų yra toks, kaip teigia gamintojas, taip palengvindama konkurso dokumentuose išdėstytų aplinkosaugos reikalavimų atitikties tikrinimą;
- nustatydama pirmaujančias rinkas²⁰ ir pasitelkdama ŽVP naujų produktų ir paslaugų plėtrai ir įsitvirtinimui rinkoje paskatinti²¹. Pirmaujančių rinkų iniciatyvos tikslas yra sukurti palankias pagrindines sąlygas konkurencijai svarbioms naujovėms skatinti panaudojant

¹⁸ Išsamesnė informacija http://ec.europa.eu/enterprise/innovation/documents_en.htm ir http://ec.europa.eu/invest-in-research/policy/pub_procurement_en.htm.

¹⁹ COM(2007) 799 galutinis; 2007 m. gruodžio 14 d.

²⁰ COM(2007)860; 2007 m. gruodžio 21 d.

²¹ Išsamesnė informacija apie Komisijos komunikatą „Žinių taikymas praktikoje“ (COM(2006) 502 <http://ec.europa.eu/enterprise/leadmarket/leadmarket.htm>).

įvairias viešosios politikos priemones. Šiuo metu yra nustatytos 6 rinkos; trys iš jų yra susijusios su aplinkosauga: tvarioji statyba, pakartotinis naudojimas ir biologiniai produktai, todėl jos yra ypač svarbios ŽVP.

9. PRIVAČIŲJŲ PIRKIMŲ VIRTIMAS „ŽALIAISIAIS“

„Žaliųjų“ prekių apibrėžtis ir kriterijai, naudojami tokioms prekėms nustatyti ir skatinti, yra kuriami remiantis būvio ciklo principu ir aprėpia visą tiekimo grandinę: nuo žaliavų naudojimo ir gamybos būdų iki naudojamos pakuotės rūšių ir tam tikrų gražinimo sąlygų laikymosi. Šie kriterijai gali būti taikomi ir privatesiems pirkimams. Valstybės narės ir Bendrijos institucijos raginamos stiprinti „žaliųjų“ viešųjų ir privačiųjų pirkimų ryšį²².

10. ŽVP RODIKLIAI – STEBĖSENA IR LYGINAMOJI ANALIZĖ – LAIKO GRAFIKAS

„ŽVP lygiui“ įvertinti gali būti naudojami dviejų tipų rodikliai.

Kiekybiniai rodikliai gali būti naudojami vertinant politikos įsitvirtinimą ir pažangą, lyginant ŽVP mestą (išreikštą „žaliųjų“ pirkimų procedūrų skaičiumi ir verte) su bendrųjų viešųjų pirkimų mastu. Siekiant įvertinti poveikį pasiūlai, Komisija siūlo papildomai apskaičiuoti „žaliųjų“ sutarčių vertę palyginti su bendrąja viešųjų pirkimų sutarčių verte.

Poveikio rodikliai leidžia įvertinti ŽVP teikiamą aplinkosauginę ir finansinę naudą.

Šiuo metu Komisija rengia šių rodiklių skaičiavimo metodą, kurio pagrindas bus valstybių narių viešųjų pirkimų procedūrų reprezentatyviosios imties analizė. Siekiant užtikrinti vienodą stebėseną ir lyginamąją analizę siūloma sutelkti dėmesį į sektorius, kuriems jau nustatyti 4 skirsnysje nurodyti bendrieji ŽVP kriterijai.

2010 m. Komisija stebės ŽVP padėtį visose valstybėse narėse naudodama pirmiau minėtą metodiką. Viešųjų pirkimų procedūra bus laikoma „žaliaja“, jeigu jos pabaigoje bus sudaroma pagrindinius ŽVP kriterijus atitinkanti sutartis. Remiantis stebėsenos rezultatais pažangiausiose valstybėse narėse bus nustatomi ateities tikslai. Pažangiausiose valstybėse narėse taip pat bus vertinama išsamių ŽVP kriterijų atitiktis siekiant vėliau nustatyti papildomus ateities tikslus ir skatinti naujoves. Ši veikla bus kartojama kas penkerius metus.

Vykdam stebėseną ir atliekant lyginamąją analizę bus siekiama paskatinti ŽVP kriterijų įtraukimą į nacionalines viešųjų pirkimų procedūras. Komisija ragins valstybes nares iki 2008 m. pabaigos oficialiai patvirtinti jau nustatytus ŽVP kriterijus. Oficialiai patvirtinti reiškia įtraukti juos į nacionalines ŽVP gaires ir nacionalinius veiksmų planus, kuriuos Komisija yra prašiusi (2003 m. komunikate dėl integruotos produktų politikos) valstybes nares priimti. Iki šiol šiuos veiksmų planus yra patvirtinusios 14 valstybių narių, o dar 10 dabar juos tvirtina. Net jei ir nėra veiksmų planų, Komisija ragina valstybes nares užtikrinti, kad bendrieji ŽVP kriterijai būtų įtraukti į nacionalinę viešųjų pirkimų tvarką. Valstybių narių bus prašoma pranešti apie tai Komisijos organizuojamuose eiliniuose koordinavimo susitikimuose. Valstybių narių bus prašoma oficialiai tvirtinti visus naujus kriterijus ir užtikrinti veiksmingą jų įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu.

²² Gerą ryšio su privačiaisiais pirkimais pavyzdį galima rasti „Londono mero „žaliųjų“ viešųjų pirkimų kodekse“ <http://www.greenprocurementcode.co.uk/>.

11. IŠVADA IR PASKESNI VEIKSMAI

Komisija siekia skatinti ŽVP, nes taip būtų skatinamas švaresnių produktų ir paslaugų naudojimas rinkoje. Vartojimas taptų tvaresnis ir kartu būtų skatinamos ekologinės naujovės bei didinamas ES ekonomikos konkurencingumas.

Komisija siūlo valstybėms narėms, Europos Parlamentui ir Tarybai:

- pritarti siūlomai strategijai ir bendrųjų ŽVP kriterijų nustatymo metodui, politikos tikslui ir rekomenduojamiems būdams siekiant, kad būtų vykdoma daugiau ir geresnių „žaliųjų“ viešųjų pirkimų;
- įgyvendinti išvardytus dalykus įgyvendinant nacionalines ŽVP strategijas ir daugiau bendradarbiaujant, visų pirma kai naudojamosi ES finansavimo mechanizmais;
- remti vykdomą darbą, kuriuo siekiama pasiūlyti papildomas priemones ŽVP kriterijų ir tikslų darniai plėtrai užtikrinti, bei kuo labiau didinti ŽVP politinę paramą.